

Indhold

Kalender, side 1	Borebiller, side 2
Optagelser til svensk TV, side 2	Hvilken træart er anvendt til padlerne i Hjortspring fundet?, side 3
Status på projekt Bjørkebåden efterår 2018, side 4	
Navne og adresser, side 8	Næste nyhedsbrev, side 8

Kalender

Oktober

Mandag den 8. oktober kl. 19 i Lindeværftet

Invitation til medlemsmøde med følgende emner:

- Status og planer for:
 - Tilias tilstand
 - Bådværkstedet, rengøring
Vi begynder med at gøre rent lørdag den 3. november fra kl. 09:00 og fortsættet den 11. november, hvis det skulle blive nødvendigt.
Du er velkommen til at deltage
 - Bjørkebåden
- Valbjørn fortæller en fabel som optakt til en fornyet drøftelse/diskussion over spørgsmålene, der har plaget os i 25 år:
 - Hvem kom?
 - Hvorfor kom de?
 - Hvor kom de fra?
 - Hvem mødte de
 - Hvad skete?

Efterårsferieåbent fra den 13. til 20. oktober

Alle dage fra kl. 14 til 17

December

Mandag den 3.

Medlemsmøde-gule ærter.

Borebiller

Fig. 1: Borebiller i svøb i spant 9 (SB)

Der er konstateret angreb af borebiller i Tilia. Hvis sådanne biller etablerer sig i båden, vil det svække den og den vil ikke længere være sødygtig. Det er således en alvorlig sag og der blev arrangeret et møde med Sønderjydsk Skadedyrsbekæmpelse. Det angrebne sted er øverst i styrbord side i den hasselgren, som sidder i spant 9. Hele spant 9 er nu taget ud af båden og det yderste stykke af hasselgrenen er fjernet for at undgå, at angrebet breder sig. Det ser foreløbigt ikke ud til, at der er borebiller andre steder i Tilia. Men vi skal holde godt øje med, om der viser sig huller andre steder i båden. Ved gennemgangen viste det sig, at der desuden er angreb af borebiller i

skindbådsmodellen. Der skal tages stilling til, om modellen skal destrueres eller behandles¹. Der kommer et tilbud på en eventuel behandling. Ligeledes viste det sig, at der også er borebiller i tagspærene i smedjen. Her bør der udføres en behandling og et tilbud bliver fremsendt. En behandling bør ikke foretages i den kolde vintertid i perioden 1.oktober og indtil foråret.

N. P. Fenger

Optagelser til svensk TV

I foråret rettede det svenske TV's videnskabelige afdeling en henvendelse til laugets med henblik på at få nogle optagelser med Tilia. Baggrunden er, at SVT, som svarer til det danske DR, er i færd med at lave en udsendelse om bronzealderens handel. Vareudvekslingen har på dette tidspunkt for en stor dels vedkommende foregået ad søvejen. Til brug i denne udsendelse er der brug for optagelser med en tidstypisk båd. Tilia er ganske vist fra den tidlige del af jernalder, men helleristningernes billeder viser, at lignende både har været kendt i bronzealderen. Idet der så vidt vides ikke findes kopier af både fra bronzealderen, faldt valget på Tilia. Aftalen med SVT faldt på plads, og det blev aftalt, at sejladserne og optagelserne skulle finde sted en af dagene 27.-28. eller 29. april. SVT-folkene ankom den 26. og enkelthederne blev aftalt. Tilia var klargjort til sejlads og vejrudsigten blev studeret. Det viste sig, at den følgende dag den 27. var velegnet og om morgenen blev Tilia kørt til Dyvig og søsat. En jolle fra Dyvig Bådelaug var ledsagebåd og samtidig base for SVT-folkene. Vejret var fint med sol og en jævn vind, som muliggjorde en sikker sejlads. Snart blev der padlet mod Mjels Vig. Imens blev der fra ledsagebåden filmet med et håndholdt kamera. Mjels Vig er meget velegnet til sådanne optagelser, idet der er store områder, som ikke er præget af moderne aktiviteter. I formiddagens løb blev der sejlet rundt i Mjels Vig og mange filmoptagelser blev gennemført.

Ved middagstid lagde vi til land ved den bugt, som grænser op til Oldenor. Her indtog vi en frokost, som bekom os vel.

I Danmark findes der som bekendt ikke malme, hvoraf der kan dannes bronze. Man har derfor været henvist til import. Kobberet kom på den tid fra det Nordalpine område Østrig og Schweiz, mens tinnet kom fra Mellemtyskland og Böhmen. Eventuelt kunne det være færdige genstande af bronze, som blev handlet. En udbredt antagelse har været, at man har byttet med rav, som findes i større mængder ved de nordiske kyster. Men svensk TV mener, at man nok snarere har byttet med slaver for at få fat i den eftertragtede bronze. For at illustrere dette, havde man arrangeret en handelsplads, som bestod af et par af teltene fra vores laug. Til denne handelsplads kom nu en flok handelsmænd fra de nordlige lande. De menige var bevæbnet med lanser og skjolde, som vi normalt har udstillet i Lindeværftet. Anføreren var bar et sværd og det skjold, som er betrukket med skind og flot bemalet.

Fig. 2: Krigere

¹ Skindbådsmodellen er nu destrueret af K.V. Valbjørn (bådebygger og ejer af modellen).

Fig. 3: Handlungods?

brummen fra oven. Det var fra en drone, hvorfra der blev foretaget optagelser. Ud på eftermiddagen syntes SVT-folkene, at de havde tilstrækkeligt materiale og Tilia sejlede tilbage, taget på land og derpå kørt tilbage til Lindeværftet. Vore svenske gæster kørte derpå tilbage til deres domicil i Sønderborg for at bearbejde optagelserne og sikre dem, således at intet gik tabt. Efter nogen tids forløb kom de tilbage til Lindeværftet og vi kunne nu alle nyde et udmærket måltid med helstegt gris.

N. P. Fenger

Hvilken træart er anvendt til padlerne i Hjortspring fundet?

Jeg ønsker at gøre læserne af Nyhedsbrevet opmærksom på en undersøgelse, der blev foretaget på Nationalmuseet. Undersøgelsen blev foretaget af Seniorforsker Charlie Christensen, Naturvidenskabelig Afdeling. Undersøgelsen blev publiceret i 2002 og har titlen: Træartbestemmelse af Hjortspringbådens Padleårer.

I publikationen er nøje beskrevet, hvordan undersøgelsen er gennemført. Jeg vil tillade mig at springe videre til nogle af konklusionerne.

Fig. 5: Navr, Den træsort der er anvendt til padlerne i Hjortspringfundet.

Billede fra:

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9836>

Fig. 4: Løv og frugtstrand fra navr træ.

Foto af Sten Porse

Den anvendte træsort var Navr. Navr (*Acer campestre*) er en busk eller et lille træ, der kan blive op til 15 m højt. Navr tilhører ahorn familien. Træsarten er udbredt i det sydøstlige Europa. Den vokser i næringsrig og basisk jord. I dag kan den blandt andet findes, her i Danmark, som fritvoksende på Møn.

Der er ikke andre forhistoriske fund i Danmark, hvor navr er anvendt til padler. Men til årene til den 600 år yngre Nydam båd, er der også anvendt navr træ, ifølge Charlie Christensen. Han fremkommer, ud fra dette, med den teori, at anvendelsen af navr kunne tyde på, at både Nydam båden og Hjortspring båden kunne

komme fra sydlige egne, hvor træsorten navr er mere udbredt.

Jeg er interesseret i at høre om Nyhedsbrevets læsere kan forklare, hvorfor man har anvendt navr træ til padler og åre. Har det nogen specielle egenskaber?

Navr træet findes kultiveret i haver og hegn i det sydlige Danmark. Der skulle vel ikke være nogen, der har kendskab til, hvor der gror et navr træ?

Publikationen kan hentes via National museets hjemmeside. Den indgår i et dokument med titlen: "Nationalmuseets forskning 2002" Nationalmuseet juni 2003, eller ved henvendelse til undertegnede.

II GLIMT FRA FORSKNINGSSOMRÅDERNE p.22

1. Forhistorisk arkæologi:
 - *Om palæoeskimoerne i Grønland og det arkæologiske kulturbegreb* p.23
2. Kulturhistorisk relateret naturvidenskab:
 - *Træarts-bestemmelse af Hjortspringbådens padleårer* p.26
3. Marinarkæologi:
 - *Stenalder på havets bund* p.28

Andre kilder:

Nordisk Konversations leksikon anno 1967

Fig. 6: Online leksikon

Fig. 7: Til dem der foretrækker engelsk: Brug det latinske navn for navr

Udarbejdet af Arne Lhjungmann Pedersen

Status på projekt Bjørkebåden efterår 2018

Båden tager form, arbejdet med bundstykke, bord og stævne er i fuld gang. Vi har haft rigtig mange timer med hårdt arbejde på de store træstykker. Vi har også haft mange diskussioner om hvilken vej vi skulle vælge. Som jeg har beskrevet før, så forsøger vi hele tiden at tænke tilbage til tiden for 1700 år siden. Hvad var skibsbyggerens bevæggrunde for de valg han tog, vi prøver hele tiden at finde de rigtige teknologier til de opgaver vi arbejder på. Hvilken teknik har de brugt, hvilken viden var der brug for og ikke mindst hvordan var det organiseret.

Bundstykket

Fig. 8: Bundstykket som det ser ud august 2018 efter en vellykket udspænding.

Vi skal nu have tilpasset stævne og spanter, vi skal have de to bord færdigbearbejdet.

Fig. 9: Prøvestykke til stævnen som skal danne grundlag for de færdige stævne.

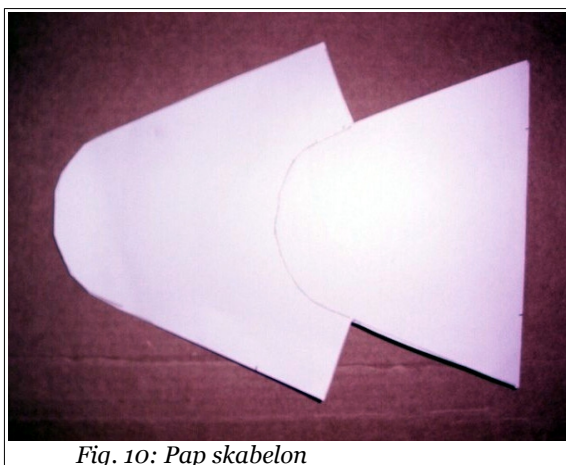

Fig. 10: Pap skabelon

Der er lavet pap skabeloner som viser den rigtige form i overgangen til bundstykket.

Et af de helt store spørgsmål er i hvilken rækkefølge er opgaverne udført, hvad skal være færdig før vi kan gå i gang med næste proces. Vi har godt nok billeder fra Roskilde samt tegninger fra Sverige men vi har ikke det samme udgangspunkt som de havde i Roskilde eller i Sverige da de lavede kopien af Bjørkebåden. Vi skal hele tiden tage udgangspunkt i vore betingelser.

Vi arbejder ud fra de samme principper som datidens håndværkere arbejde efter. Datidens byggemetode var at bygge på klamp, bygge efter de traditioner som var gået i arv fra generation til generation.

Bordplanker

Fremstillingen af de to store bordplanker som skal monteres på bundstykket. De to planker er skåret ud af et stort Poppeltræ, når vi har valgt at skære dem ud er det fordi at det har vist sig næsten umulig at kløve et stort poppeltræ som jo nok havde været det rigtige.

Fig. 11: De to bordplanker

Som det kan ses, så har vi sikret enderne mod revnedannelse med jern stykker formet som et **S**.

De to bord skal have et slutmål i cm. L 750 cm – H 38 cm og B 1,7 cm. Til bearbejdningen bruger vi både EL-høvl og stemmejern og arbejdet går godt fremad.

Vi skal også have gennemført forsøg med fremstilling af jernnagler til fastgørelse af bord.

Fig. 12: Nagle og fremstilling

Vi er på udkik efter jern som kan bruges og hører meget gerne fra folk som eventuelt kan hjælpe med brugbart jern. Selve smedningen kan vi klare på vores smedeværksted.

Bent Aasand.

Navne og adresser

Formand	Åse Ditlefsen Ferrão, Østervej 17, Mjels, 6430 Nordborg, tlf. 27 50 10 68, e-mail: post@hjortspring.dk
Næstformand	Lisbeth Simonsen, Oldenorvej 6, Dyvig, 6430 Nordborg, tlf. 50 62 43 20, e-mail: naestformand@hjortspring.dk
Kasserer	John Petersen, Ugebjergvej 13, 6430 Nordborg, tlf. 25 57 25 92, e-mail: kasserer@hjortspring.dk
Sekretær	Lisbeth Simonsen, Oldenorvej 6, Dyvig, 6430 Nordborg, tlf. 50 62 43 20, e-mail: naestformand@hjortspring.dk
Øvrige	Arne Lhjungmann Pedersen, Skovtoften 6, 6430 Nordborg, tlf. 26 44 48 08, e-mail: post@hjortspring.dk Charlotte Jervelund, Vesterballe 6, Brandsbøl, 6430 Nordborg, tlf. 28 15 20 68, e-mail: post@hjortspring.dk Ib Stolberg-Rohr, Blæsborg 37, 6440 Augustenborg, tlf. 40 97 74 06, e-mail: webmaster@hjortspring.dk N.P. Fenger, Søbakken 14, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 04 30, e-mail: post@hjortspring.dk
Redaktion	Lauget, e-mail: pr@hjortspring.dk
Lindeværftet	Dyvigvej 11, Holm, 6430 Nordborg
Internet	http://www.hjortspring.dk

Næste nyhedsbrev

Det næste nyhedsbrev udsendes tirsdag den 27. november 2018 og eventuelle indlæg skal være indsendt inden den 6. november. Indlæg sendes til: Lauget, e-mail: pr@hjortspring.dk